

vi de xecs estesos a nom del govern de la III República. Altres grups opten pels atracaments a bancs o realitzen enginyoses accions de requis a d'aliments a magatzems.

Aconseguits els diners, es tracta d'adquirir i aconseguir d'entrar menjar a la ciutat -com feien molts que es dedicaven a l'estraperlo- per als clandestins, de forma que les famílies -en una època d'estricta control i racionament- no aixequessin sospites.

El grup del Ramon i la Teresa disposa de diversos pisos on allotjar-hi refugiats que no han marxat o que han tornat de França. També realitza accions de propaganda, repartint premsa confederal -i d'altres organitzacions- entre els treballadors, i treballa per preparar vagues i aixecaments. Alhora, hi ha grups que realitzen sabotatges a instal·lacions industrials i línies elèctriques.

Es basteix així una xarxa de grups específics, amb contactes mínims entre ells, que col·laboren puntualment en accions concretes i que mantenen lligams amb una CNT en què es produeixen greus enfrontaments entre sectors, entre l'interior i l'exili. En un moment en què hi havia molts confidents a tots els partits i a la mateixa CNT, la supervivència d'un grup depenia en bona part de la seva autonomia. Aquest fou un període molt dur: canvis constants de nom i de residència, de pèrdua de companys i amagatalls. Aquesta xarxa de solidaritat i suport als perseguits fou durament reprimida per la policia franquista, i la captura del Ramon Claret esdevingué objectiu específic d'algun comandament policial.

El primer problema per als resistents llibertaris era la seva supervivència diària. Com explica el Ramon, menjar ells mateixos i obtenir recursos per ajudar altres persones no era gens fàcil. Era una forma de vida que fregava la marginalitat més absoluta i que podia acabar en la delinquència comuna per al benefici propi. En aquest sentit, les vivències del Ramon traspuen un codi ètic respecte a les accions armades

-igualmente present en altres testimonis coetanis² - que s'ha de contextualitzar en un moment històric: l'ús de les armes per a la pròpia defensa, evitant els enfrontaments directes amb unes forces policials que els superaven àmpliament i els vessaments de sang innecessaris, fet que no exclou que caigui sota les bales algun comandament policial ben conegut per les seves actuacions en la repressió i tortura d'activistes d'esquerra. La violència és omnipresent i no només per a aquells que es troben en una situació de lluita clandestina. La victòria franquista portarà un règim de terror quotidià que fomentarà les delacions per motius insignificants, detencions injustificades, afusellaments després de judicis sumariíssims i execucions nocturnes sense judici.³ El terror fou, des del primer moment, un dels instruments de consolidació del poder franquista.⁴

És un moment de por generalitzada, però també de forta solidaritat. Comenta el Ramon que hi havia col·laboració entre militants de diverses organitzacions, sobretot de la CNT i el POUM, i també amb els catalanistes. En canvi, les relacions amb el PSUC eren inexistents, quan no negatives, ja que -segons explica- massa sovint aquest partit s'atribuïa, en les seves publicacions, la militància de qualsevol detingut per la policia.

2. Com, per exemple, els aportats per Dolors Marin a *Clandestinos. El maquis contra el franquismo, 1934-1975*. Barcelona, Ed. Plaza & Janés, 2002.

3. Una de les formes de treure gent de les presons -sobretot de les instal·lacions habilitades com a tals- fou, en els primers anys quaranta, fingir trasllats de detinguts fent-se passar per policies amb documentació falsificada. Eren accions molt arriscades que aconseguiren salvar força condemnats a mort. Per contra, molts presoners van ser trets de les presons, torturats i executats pels falangistes amb l'excusa d'un trasllat. O, triats a l'atzar per realitzar suposadament algun treball, portats al Camp de la Bóta i afusellats.

4. A l'igual que en altres dictadures, la por interioritzada i quotidiana, derivada d'una repressió indiscriminada i manifestament exagerada, d'una legalitat basada en la sospita generalitzada i la pressumpció de culpabilitat per a tot aquell que no podia justificar la seva adhesió al règim, esdevingué una peça clau en la dominació ideològica que el franquisme exercí en la història recent del nostre país. Entre molta altra bibliografia, vegeu, a tall d'exemple, una aportació de síntesi del psiquiatra Enrique González Durro, *El miedo en la posguerra*. Madrid: Ed. Oberon/ Anaya, 2003